

GLEZG HRUBOZOBÝ (*COCCOTHAUSTES COCCOTHAUSTES*)

Glezg hrubozobý je rozšírený na celom území Slovenska (DANKO et al. 2002). Hypsometricky žije od nížin (KALIVODOVÁ et. al. 1994, MOLNÁR a ORSZÁGHOVÁ, 1993, ORSZÁGHOVÁ, ŠUSTEK, 1999), cez nižšie a stredné polohy až do nadmorskej výšky až 1 150 m, kde aj hniezdi (KARASKA 1992, ORSZÁGHOVÁ a JAKUBIČKOVÁ 1998). Rovnako v zimnom období ho môžeme zastihnúť na celom Slovensku napr. bol zistený aj v okolí vodnej nádrže Sĺňava pri Piešťanoch (KUBÁN et. al. 1996)..

Glezg dorastá do veľkosti škorca z diaľky vyzerá matne, ale keď sa pozrieme naňho z bližšie, tak zistíme, že vrch a strany hlavy má žltohnedé a má veľmi úzky pásik na čele nad zobákom, takisto aj brada je celá čierna. Keď sa pozrieme na chrbtovú stranu, tak môžeme vidieť, že šija a lopatky sú šedé, chrbát je celý tmavohnedý a kostrč je svetlohnedá. Chvostové perie je hrdzavo – hnedé a letky sú čierne na okraji s fialovým leskom. Prsia má ružovo šedohnedé. Jednotlivé pohlavia sa len veľmi ťažko rozlišujú, ale samička vyzerá matnejšie a a farba prs nie je ružová, ale len špinavo šedohnedá. Zafarbenie mladých je veľmi matné, na temene hlavy je biely chocholík, v prvom roku nie sú letky celkom čierne a majú slabý lesk, v druhom roku mladé získavajú takú farbu ako dospelé. Takisto aj farba nôh sa mení z hnedej na svetloružovú.

Prchnutie pier je u mladých čiastočné a nastáva v auguste až októbri, u dospelých je prchnutie a nastáva v júli až septembri. Dôležitými rozpoznávacími znakmi sú chvost, ktorý je veľmi krátky, jeho farba je tmavá a na konci je biely pásik. Veľmi významným znakom je zobák, ktorý je veľmi hrubý a jeho šírka je pri koreni približne 20 mm. A vrchná čeľusť o málo presahuje spodnú a vrchná čeľusť je mierne zahnutá. Farba zobáka sa počas roka mení, na jar je ocelovomodrý a zvyšnú časť roka je svetložltý a na konci vrchnej čeľusti je svetlomodrý. Farba zobáka mladých je odlišná od dospelých, jeho farba je modrošedá a na

báze je svetlejší a stred spodnej čeľusti je biely. Ozýva sa nenápadne a slabo, jeho spev znie ako *cyks* alebo *cýh*. Väčšinou spieva samec na vrcholoch stromov.

Jeho rozšírenie je v Európe, takmer po celej Európe, s výnimkou Škandinávie, kde zasahuje južnú časť Švédska a osídľuje takmer celé Dánsko. Takisto neobýva celé Britské ostrovy. V južnej časti Európy neosídľuje južnú časť Talianska a Sicíliu a priľahlé ostrovy. Na Slovensku sa vyskytuje hlavne v listnatých lesoch, menej ihličnatých. Glezga som v Turzovskej vrchovine v štvorci Databanky fauny Slovenska 6578 som v ihličnatom lese, ktorý tvoria prevažne druhotne vysadené smrečiny nezaregistroval. Z listnatých spoločenstiev preferuje hlavne bučiny, ale okrem toho ho môžeme nájsť aj v jelšovo – vrbových porastov blízko riek.

V máji 1997 som zistil hniezdenie v jelšovom poraste blízko rieky Kysuce, pričom hniezdo bolo vzdialené od brehu cca 10 metrov (DFS 6578). Počas zimného obdobia sa sťahuje do dolín a do blízkostí ľudských obydí. Vtedy sa združuje do krdľov spolu s inými druhmi vtákov. Ide hlavne o hýle lesné, stehlíky zelené a stehlíky pestré. Spolu s nimi prilietava ku zdrojom potravy ako sú krmidlá alebo ku chovu hydiny. Zaujímavé je, že pri krmidlách sa jeho zmysel pre družnosť stráca. Zo svojej blízkosti odháňa všetky vtáky a v krdľoch zvyčajne neznáša ani príslušníkov svojho druhu. Napriek tomu som počas zimy v roku 2002/2003 počas tuhých mrazov, keď maximálna teplota dosahovala hodnotu $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$, pozoroval glezgy ktoré sa združovali do malých krdlíkov až okolo 5ex. Glezg je dosť plachý a aj pri malom vyrušení odlieta. Po skončení zimy sa od zimných krdľov odpútava.

Samec začína spievať už na konci februára, ale k stavbe hniezda dochádza až v apríli. Hniezda sú postavené na listnatých stromov, ako sú buky, jelše, hraby a iné. Hniezda sú v rôznej výške, najčastejšie okolo dvoch metrov. Hniezdo, ktoré som našiel bolo umiestnené na jelši vo výške približne dva metre. Hniezdo, ktoré je postavené v rázsochách konárov alebo pri kmeni stromu stavia samica. Je väčšinou z korieňkov, v menšej miere sú to steblá

a konáriky, vystlané je srstou a má tvar plytkej misky. Jeho stavba trvá 3 – 6 dní. Znáša zvyčajne 5 vajíčok s modrošedým podkladom šedými a olivovými škvrnami a čiarami, pričom počet škvŕn je hustejší na tupom konci vajíčka. Škrupinka vajíčka je jemná a hladká. Vajíčka sú znášané denne a sedenie obyčajne začína po znesení posledného vajíčka. Hniezdenie prebieha väčšinou v máji a náhradné hniezdenie sa môže posunúť až do júna. Zahrievanie vajíčok trvá 11 – 14 dní. Počas hniezdenia samček bráni hniezdny areál a počas zahrievania kŕmi samičku. Po vyliahnutí sú mladé kŕmené rodičmi hmyzom a nezrelými semenami. Starostlivosť o mláďatá v hniezde trvá 10 – 14 dní a podieľajú sa na nej obaja rodičia. Po vyliahnutí mláďat obaja rodičia obletujú v blízkosti hniezda každého votrelca. Väčšina mláďat opúšťa hniezdo v júni, ale ešte stále sú závislé na rodičoch. Rodičia sa starajú o mladé ešte určitú dobu. Potom sa mladé združujú do krdľov a pohlavne dospievajú až v druhom roku života. Glezgy žijúce na Slovensku nie sú sťahovavé, sťahovavé sú len glezgy zo severnej Európy a z hniezdisk odlietajú v septembri (HUDEC et. al. 1983)

Glezgy majú veľmi silný zobák a dokážu vyvinúť tlak až 45 kilogramov. Živia sa prevažne rastlinnou potravou ako sú semená hlohu, hrabu, tisu, javoru ale aj dužinatými plodmi ako čerešne, slivky a iné. Kôstku si glezg v zobáku vyrovná do najvhodnejšej polohy, rozlúskne ju a jazykom vyberie jadro. Pred hniezdením uprednostňuje pupene lesných a ovocných krov a stromov. Potravu zbiera zo zeme a z konárov. V zime zalietava ku kŕmidlám na slnečnicové semienka. V menšej miere konzumuje chrústy a pavúky.

Literatúra:

DANKO, Š., DAROLOVÁ, E., KRISTÍN, A. (ed.), 2002: Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava, 688 s.

HUDEC, K., ČERNÝ, W. et al., 1983: Fauna ČSSR, Ptáci 3/II. Academia, Praha, 1234 s.

KALIVODOVÁ, E., DAROLOVÁ, E., FERIANCOVÁ-MASÁROVÁ, Z., KÜRTHY, A., 1994: Vtáky
dolného toku alúvia rieky Moravy. Tichodroma, 7:67-72.

KARASKA, D., 1992: Vtáctvo Babej hory. Tichodroma, 4:121-128.

MOLNÁR, B., ORSZÁGHOVÁ, Z., 1993: Poznámky k avifaune Rusoviec. Tichodroma, 6:125 –
146.

ORSZÁGHOVÁ, Z., JAKUBIČKOVÁ, M., 1998: Vtáky Hruboňova (západné Slovensko).
Tichodroma, 11:99-111.

ORSZÁGHOVÁ, Z., ŠUSTEK, M., 1999: Vtáky časti okolia bratislavského úseku
Dunaja. Tichodroma, 12: 49 - 60

KUBÁN, V., MATOUŠEK, B., TRNKOVÁ, B., 1996: Zimovanie vtáctva na vodnej
nádrži Slňava a v okolí Piešťan – časť IV. Tichodroma, 9: 134 – 174

Text k obrázku: Mláďa glezga hrubozobého tesne po vyletení z hniezda (jún 1997)

Adresa: Milan Kubiátko
Podzávoz 1841
02201 Čadca

mkubiátko@centrum.sk

